

A kisebbségkutatás húsz éve

A Magyarországtudó Tudományos Társaság jubileuma

[Mihályi Katalin](#)

[2011. december 17., szombat](#)

Gábrity Molnár Irén

A Magyarországtudó Tudományos Társaság húsz éve alakult meg. A jubileumi tanácskozásra A kisebbségkutatás 20 évének állomásai címmel ma, szombaton kerül sor a szabadkai Magyar Tannyelvű Tanítóképző Karon. Az évforduló kapcsán dr. Gábrity Molnár Irént, az MTT elnökét először is arról kérdeztük, hogy dr. Rehák László vezetésével értelmiségiek egy csoportja milyen szándékkal hozta létre ezt a szervezetet 1991-ben, ami politikai szempontból az egyik legnehezebb esztendő volt.

– A kilencvenes évek elején nyilvánvalóvá vált: a vajdasági magyarság nemzetiségi csoportként regionális, etnikai, nyelvi, kulturális és más identifikálódása szempontjából szükség van egy olyan kutatási háttérre, amelyben felismeri önmagát. Az értelmiségiek egy csoportja a kilencvenes évek elején kereste annak a lehetőségét, hogy az akkor uralkodó kaotikus politikai helyzetben a vajdasági magyarságot elhelyezze, nem is annyira politikailag, mint inkább közösségi szempontból. Az MTT a húsz év alatt nem volt egyetlen párt kiszolgálója sem, ha viszont valamelyik érdekszervezet, alapítvány vagy önkormányzat felkereste, akkor a kutatásokat objektívan elvégezte. E két évtized alatt folyamatosan kutattunk annak érdekében, hogy megtaláljuk a vajdasági magyar közösség jellemvonásait, kövessük a változásokat, lássuk az esélyteremtődés lehetőségét, hogy ne csak kisebbségként elemezzük ezt az itteni magyarságot, hanem versenyképes közösségként Szerbia területén, Európa ezen részén – hallottuk Gábrity Molnár Iréntől. Mint hozzátette, a kilencvenes évek elején, a miloševići korszak kezdetén a legésszerűbb az volt, hogy civil szervezetként működjenek. Problémamentesen sikerült is bejegyeztetnünk a Magyarországtudó Tudományos Társaságot 1991-ben.

Az MTT eddig 25 kiadványt jelentett meg.

– Ebből 14 az MTT könyvtár sorozatban látott napvilágot, amelynek legújabb kötetét, a Magyarországtudó Vajdaságban című kiadványt most mutatnak be a konferencián. E 14 kötetben a társaság köré csoportosuló kutatók legújabb kutatási eredményei kaptak helyet – hallottuk az MTT elnökétől. A húsz év alatt 27 konferenciát tartottak, ennek több mint a feléhez könyvbemutató is társult.

– Nagyon fontos, hogy kutatási eredményeink eljussanak az intézményeinkhez, a politikusainkhoz és az anyaországba. Mindig felkínáljuk az eredményeinket, mert azok nem az íróasztalfióknak készültek, az a jó, ha a közvélemény mérlegeli őket, véleményt mond róluk – hallottuk Gábrity Molnár Iréntől. Mint hozzátette:

– Ez alatt a húsz év alatt három generáció váltotta egymást. Azok közül, akik kezdetben a MTT berkeiben publikáltak, 23-an sajnos már elhunytak, az idősebb kutatók közül nagyon

kevesen maradtak meg. A középnemzedék igen hiányos, sokan ma már másutt, leginkább az anyaországban dolgoznak, ám szerencsére itt van a harmadik, legifjabb generáció. Az utóbbi 5-6 évben fellendült a vajdasági magyar fiatalok körében a doktoranduszi továbbtanulási hajlandóság, és ezt nem csupán az ösztöndíjtanács ülésein látjuk, ahol három-négyszeres a túljelentkezés. Ez érzékelhető a humán tudományok esetében is, mert szép számban jelentkezik olyan fiatal közgazdászok, szociológusok, jogászok stb., akik korábban nagyon hiányoztak számunkra. E kötetünkben ezeknek a doktoranduszoknak a kutatásai is helyet kaptak. Az ő kutatásaik modern, empirikus számítógépes statisztikai feldolgozáson alapulnak, ezeket ők már tanulták, nekünk pedig utólag kellett ezt bepótolni. Igyekszünk segíteni a fiataloknak, s ha kutatásaik egyeznek a Magyarságkutató Tudományos Társaság programjával, továbbra is várjuk a doktoranduszok hozzájárulását a kutatásainkhoz – hallottuk beszélgetőtársunktól.

Ami a kapcsolatokat illeti: az MTT-nek a Magyar Tudományos Akadémiával van a legszorosabb kapcsolata, hiszen annak külhoni kutatóműhelye immár tíz éve. Jó a kapcsolatuk az akadémia egyes intézményeivel, s a pécsi, szegedi és debreceni egyetemek intézményeivel, tanszékeivel. Ezek eredményeket, közös kutatási elemeket várnak a társaságtól például a határon átívelő kapcsolatrendszer vagy a migrációkutatás terén. Ezeket beiktatják a specializációikba vagy mesterkurzusaikba. Olyan tantárgyak alakulnak ki, mint a régióismeret, melyhez jól jön az MTT tapasztalata.

– A projektumaink, amelyeket vagy a honlapunkon, vagy valamely intézmény archívumában helyeztünk el, adatforrásként szolgálnak mások számára, mind többen idézik őket, és belőlük kiindulva végzik a további kutatásokat. Az anyaországi támogatások a kormánypolitikának vagy sokkal inkább pénzügyi erőnlétének voltak a függvényei. Ezt mi, külhoniak megértjük, s igyekszünk sugallni, hogy melyek azok a kutatások, amelyeket el kellene végezni, ha nincs más kiút, akkor hálózatba kapcsolódva. Ha elindul egy kezdeményezés Erdélyből, Felvidékről vagy Vajdaságból, ha egy kutatási témakörre ráhangolódik 3-4 műhely, akkor arra könnyebb pénzt találni. Ezen a ponton az európai finanszírozás is belép, hiszen az már nemzetközi kutatásnak számít. Elindult a vajdasági tudományos kutatóműhelyek hálózatba építése is, de megrekedt. Jó lenne ezt folytatni, a több mint 200 tudományos titlussal rendelkező magyar ajkú, magyarul tudó tanár, kutató érdekében, hogy megtalálhassák azokat a műhelyeket, csoportokat, ahol kutathatnak és magyarul közölhetik eredményeiket. A magyar szaknyelv építése szempontjából is fontos ez, és főképp azért, hogy a magyar fiatalok bele tudjanak kapaszkodni ezekbe a lehetőségekbe, mert így tudnak érvényesülni, s csak így vagyunk képesek a tudományos utánpótlásról gondoskodni – hallottuk Gábrity Molnár Iréntől. Kérdésünkre, hogy mire a legbüszkébb, azt válaszolta, nagy dolog húsz évig fennmaradnia egy kisebbségi civil szervezetnek, publikálni, konferenciákat szervezni és biztosítani a fiatal kutatók körében az utánpótlást.

A magyarság hogylétéről

A délvidéki magyarság számbelileg ugyan csökkent, de erőnlétében, szakmai tudásában, versenyképességében erősödött az elmúlt húsz évben, hangzott el a MTT jubileumi konferenciáján

[Kabók Erika](#)

[2011. december 19., hétfő](#)

(Tarnóczy Mariann köszönti a megjelenteket – Molnár Edvárd felvétele)

A határon túli identitás jellemzőiről írva Gereben Ferenc szociológus megállapította, hogy Vajdaság és Magyarország tűnik a magyarságtudat legkevésbé pozitív hangoltságú régiójának. A délvidéki magyarok a kutatások szerint a kisebbségi érzéssel küzdenek, s emiatt folyamatosan a sebzettség állapotában élnek. A szabadkai székhelyű Magyarságkutató Tudományos Társaság fennállásának 20 éves évfordulójára A kisebbségkutatás 20 évének állomásai címmel szervezett tudományos konferencián a kutatók a délvidéki magyarság identitását, a népesség háború okozta attitűdjét, az együttélési hajlandóságát valamint a magyar tudományos hálózat, az intézményi kapcsolatok illetve a közpolitikai állapotokat vizsgálták.

Dr. Mirnics Zsuzsanna és Nacsza Nella a magyarországi magyar és a vajdasági magyar 20 és 30 év közötti egyetemi hallgatók identitását vizsgálta. A tanulmányból egyebek között kiderül, hogy a magyarországi fiatalok négyszer pesszimistábbak, mint a vajdaságiak. Az anyaországi fiatalok magukat vendégszerető és kreatív népcsoportnak látják, a délvidékiek szorgalmas, szívós népnek tartják a vajdasági magyarokat. Míg a negatív jelzők közül a vajdaságiak magukra a visszahúzódó, a többségbe beolvadó és alárendelt jelzőket mondták, az anyaországiak háromszor kisebb arányban látnak negatív tulajdonságokat nemzetársaikban (behódoló, irányítható).A tanulmány megállapítja, hogy a vajdasági magyarok az anyaországiaktól egyértelműen megkülönböztethető, sajátos identitástudattal rendelkeznek.

Dr. Gábrity Molnár Irén, egyetemi tanár, az MTT elnöke *Vajdaság népességének háború okozta attitűdjei* címmel tartott előadást. A kutató kiemelte: számbeliségében ugyan csökkent a délvidéki magyarság, de erőnlétében, szakmai tudásában és versenyképességében erősödött. A délszláv háborúk következtében, a menekültek betelepülésével Vajdaságban megváltozott a lakosság szerkezete. A népesség kétharmada szerb ajkú lett. A dühöngő nacionalizmus rányomta bélyegét az együttélésre. Még ma is tapasztalható a szerbek részéről a látens idegengyűlölet, a magyarság irányából pedig nőtt a távolságtartás a velük együtt élő többséggel szemben. Dr. Gábrity Molnár Irén szerint a magyar fiataloknak elege lett a nacionalizusból meg a sovinizusból és gyakran nem is hajlandók megvallani nemzeti hovatartozásukat, inkább európaiságukat hangsúlyozzák. A kutató szerint ez a

transznacionális nemzettudat kiépülését jelenti. Sokan elmenni készülnek és éppen ez a legnagyobb veszély a vajdasági magyarság jövőjét tekintve. Ám a kutató úgy látja, ha az ország, a tartomány illetve a vajdasági magyar politikum megteszi az itthon marasztaláshoz szükséges lépéseket, akkor ez a közösség erőnlétében erősödni fog. Nem kell leírni.

Dr. Szlávity Ágnes, egyetemi tanár a magyar és a szerb egyetemi hallgatók együttélésének vizsgálatáról beszélt. Eszerint a magyar egyetemi hallgatók kevésbé ambiciózusak, mint szerb társaik, individualisták, a saját érdekeiket tartják fontosnak és a férfias, anyagias értékeket tartják elsődlegesnek. Ezzel szemben a szerb fiatalok bátran kiállnak vélt igazukért, ambiciózusak. A szerb nép kollektivista nemzetnek tekinthető: a társas kapcsolatok sokkal fontosabbak, általában az egyéni érdekek fölé helyeződnek. Számukra a nőies értékek, a harmónia és az egyéni boldogság a fontos.

Dr. Csányi Erzsébet, egyetemi tanár a magyarságkutatás fontosságáról beszélt, kiemelve, hogy az elbizonytalanodó, önértékelést elvesztő, tehát önbecsüléssel küszködő traumatizált vajdasági a magyarság de különösen a fiatalok számára is fontosak a kutatási eredmények, hogy szembe nézhessünk a tényekkel és egyfajta mentálhigiénés kezelésként hasznosítsuk. A tudományos kutatómunka fontosságáról szólva egy Kárpát-medencei tudományos hálózat kiépítésének szükségességét szorgalmazta, ezen kívül hazai, anyaországi és nemzetközi kapcsolatépítést lát szükségesnek. Fontosnak tartja ugyan a civil szervezetek által végzett magyarságkutatást, de mint mondta, a vajdasági értelmiségnek új egyetemi kutatóközpontokat kellene létrehoznia.

Takács Zoltán a határral szabdaltságot felsőoktatási intézményhálózatról beszélt, **Ricz András** az Európai Unió programok hatását vetítette ki a délvidéki magyarságra, **Mirnic Károly** magiszter a közpolitikai elemzések sorában a nélkülözhetetlen magyarságkutatásról tartott beszámolót, **Papp Tibor** pedig az MNT szerb nyelvi középiskolai felzárkóztató programjáról tartott előadást. **Mátyus Ákos** dolgozata a *Vajdaság a magyar kormányok tükrében* címet viselte.

A jubiláló MTT-t köszöntötte **Tarnóczy Mariann**, az MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottságának titkára valamint **Tóth Pál Péter**, a KSH Népeségtudományi Kutatóintézet főmunkatársa. Levélben az MTA vezetősége is gratulált a 20 éve magyarságkutatással foglalkozó szervezetnek és munkatársainak.